

یهک منډال چه‌ندین زمان

ناگییدان ده‌رباره‌ی پهرتووک و مالبهره‌کانه‌وه:

- Den tvåspråkiga familjen. Harding, E. & Riley, P. (1993). نامیلکه بیڤک له باره‌ی دوو زمانه‌وانی
- Ladberg, G. (2003). Barn med flera språk
- www.cplol.eu به ئینگلیزی و فه ره نسی. کلپک لیره بده
- Professional Practice –Prevention. لیره نامیلکه هه یه ده‌رباره‌ی زمان به جوشخستن به زمانی جؤراوجؤر [2012-06-11]
- www.nethelp.no/cindy/biling-fam.html [2012-06-11]
- www.sprakenshus.se که به سویدی و عهرمبی یه. [2012-06-12]

نامیلکه که هه یه بؤ داگرتنه خوارله م مالبه‌رانه:

- www.bibli.se/ett-barn
- www.rikshandboken-bhv.se په (نجه بنه سه ر مئوده کان له BVC)
- www.familjecentraler.se

نامیلکه که به م زمانه نه‌ی خواره وه هه یه:

- عه ره بی
- ئینگلیزی
- فارسی
- کرمانجی
- صؤمالی
- سؤرانی
- تایلنه ندی

پیرۆزباییت لیده‌کەین

مندالە‌کە‌ی تۆ‌یه‌کێ‌که له ملیۆنه‌ها مندالی که له خیزانی‌کدا گه‌وره ده‌بیت و پێ‌ده‌گات که به جه‌نده‌ها زمان قسه ده‌کەن.

له‌گه‌ل منداله کۆرپه‌که‌ت ورده قسه بکه و گۆرانی بلی به “زمانه‌که‌ت که لای دالت شیرینه”

- پیاو چه‌ند باشتر زمانی زگماکی خۆی بزانی‌ت ئه‌مه‌نده زیاتر هه‌له‌لمو‌مه‌رج و زه‌مه‌ینه‌ی بۆ فیربوونی زمانیکێ تر هه‌یه.

- پیاو چه‌ند زیاتر گوێی له زمانیک بێت و قسه‌ی پێ‌بکات ئه‌مه‌نده زیاتر کارامه ده‌بیت.

- به‌باریکردنی مندال له‌گه‌ل مندالانی تر‌دا هاونا‌هه‌نگی و توانای زمانی مندال گه‌شه ده‌کات. هه‌ر بۆ‌یه‌ کاریکێ باشه
- که‌م‌ندال چاوی به‌و مندالانه‌ی هاوته‌مه‌نی

خۆی بکه‌ویت و بیان‌بێ‌یت که به‌هه‌مان زمان قسه ده‌کەن.

فیربوونی زمان زوو ده‌ست پێ‌ده‌کات

- مندال جارێ هه‌ر له‌سکی دایکی‌ایه‌تی ده‌نگی زمانی دایکی خۆی ده‌ناسێ‌ته‌وه. تاقیکردنه‌وه ئه‌وه‌ی سه‌له‌مانده که مندالی کۆرپه‌ی ته‌مه‌ن چوار رۆژ زمانی دایکی خۆی پێ‌باشتره ئه‌گه‌ر ژنیکێ تر قسه‌ی پێ‌ده‌کات وەک له‌وه‌ی هه‌مان ژن به‌ زمانیکێ تر قسه بکات.

- زمانی گروگالی مندالی کۆرپه‌ ده‌نگی هه‌موو زمانه‌کانی جیهانی تیا‌به به‌لام منداله‌که ته‌نها ده‌نگی ئه‌و زمانه‌ی بیردێ‌ته‌وه که له‌ ده‌ورو‌به‌ری قسه‌ی پێ‌ده‌کریت.

- له‌ته‌مه‌نی 10 مانگیدا منداله‌که به‌ مۆنۆلۆژی گروگالیک “قسه ده‌کات” به‌و ریت‌م و پێ‌گرتن/ددا‌نپێ‌انه‌ی که له‌ زمانی ده‌ورو‌به‌ری منداله‌که ده‌چیت.

مندال چون وای لێ‌دیت که به‌ چه‌ند زمانیک قسه بکات؟

- له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که زمانی سویدی ده‌بیته‌ زمانی زال بۆ منداله‌که‌ت ئه‌ویش به‌هۆی هاو‌ری و خۆ‌پێ‌دنگاه بۆ‌یه ئه‌وه گرنگه که منداله‌که له‌ زۆربارودوخی جیاوازا زمانی خیزانه‌که‌ی بگاتێ و تیا به‌شداربیت.

- به‌رده‌وام به‌له به‌کارهێ‌نای زمانی زگماک ته‌ناته ته‌گه‌رمانه‌که ت به‌ زمانی سویدی وه‌لام بداته وه. هانی مناله‌که ت بده که زمانه‌هاوبه‌شه که ی ئیوه به‌کار به‌ی‌نیت.

- نیشانی منداله‌که‌ت بده که تۆ شانازی ده‌که‌یت به‌ زمانه‌که‌ی خۆته‌وه ئه‌گه‌ر چی ئه‌وانی تریش به‌و زمانه‌ قسه نه‌کەن.

- ئه‌گه‌ر نه‌تۆ و نه‌هاوسه‌رکه‌ت هه‌چ‌تان زمانه‌که‌تان سویدی نه‌بوو ئه‌وه گرنگه که هه‌ردوکتان پێ‌تان باش بێت و به‌لاتانه‌وه پۆ‌زیتیف بێت که منداله‌که‌تان فیزی زمانی سویدی بێت. ئه‌گه‌ر ئیوه زمانی جیاوازان هه‌بوو، ئه‌و سا‌گرنگه هه‌ردوکتان زمانی یه‌کتر به‌به‌ها و‌گرنگ دا‌بێ‌ن.

گه‌شه‌کردنی چه‌ندین زمانی

- ئه‌و منداله‌که‌ی له‌گه‌ل چه‌ند زمانیکدا پێ‌د‌م‌گات و گه‌وره ده‌بیت له‌هه‌مان ته‌مه‌ندا ده‌ست به‌قسه ده‌کات وەک منداله‌کانی که هه‌ری‌ه‌ک زمان ده‌زانن.

- گه‌شه‌کردنی چه‌نده‌ها زمانی له‌سه‌ر هه‌مان شیه‌و و پ‌ر‌ن‌س‌ی‌پ گه‌شه‌کردن ده‌رواته‌وه‌که‌ مندالیکی یه‌ک زمان.

- مندالی چه‌ندین زمانی هه‌ر زوو فیزی ئه‌وه ده‌بیت که زمانه‌کانی خۆی له‌یه‌که جیا‌به‌کاته‌وه و زۆربار له‌باری زمانه‌وه زیاتر هوشیارو‌زیره‌کتر ئه‌و بێت زووتر له‌ منداله‌ی‌ه‌ک زمانیه‌که‌ن.

- له‌ماوه‌ی جیا‌جیای ژیا‌نیدا زمانه‌ جیاوازه‌کانی منداله‌که زال ده‌بن.

زانینی زمانیک به‌باشی ئه‌وه‌یه که ئه‌و که‌سه‌له‌و ژینگه‌یه‌ی تیا‌یدا‌یه‌تی وه‌گه‌ر که‌ویت.

ئه‌گه‌ر ژینگه‌ ده‌ورو‌به‌ره‌که چه‌نده‌ها زمانی بوو ئه‌وا منداله‌که پێ‌وستی به‌هه‌موو زمانه‌کان ده‌بیت.

پێ‌دا‌و‌ست‌ی به‌هاوبه‌ش‌یت‌ی له‌گه‌ل ئه‌و م‌ر‌و‌ق‌انه‌ی منداله‌که‌ خ‌و‌ش‌یده‌و‌ین و له‌ن‌ز‌یک‌یا‌نه‌ ب‌ری‌ار‌ده‌ره‌ ب‌و ئه‌وه‌ی که منداله‌که کام زمانه‌یان کام زمانه‌ فیر ب‌ی‌یت. پ‌ن‌و‌ی‌ست‌ی هاوبه‌ش‌یت‌ی له‌گه‌ل م‌ر‌و‌ق‌انی تر که مناله‌که‌ خ‌و‌ش‌یا‌نی نه‌و‌یت وه‌سته‌به‌ن‌ز‌یک‌یا‌ن نه‌کات، مه‌رجه ب‌و کامه‌ زمان‌یان زمان‌ی که مناله‌که‌ له‌ دا‌ها‌ت‌و‌دا ف‌یر‌یا‌ن نه‌ب‌یت.

باشترین رینگه‌ بۆ ئه‌وه‌ی منداله‌که‌ت فیزی زمانه‌که‌ی تۆ ب‌ی‌یت رینگای دل‌خ‌و‌شی وه‌زه‌وه‌سه. بۆ‌یه هه‌مو‌ل بده که منداله‌که‌ت هان ده‌یت که مه‌یل بۆ ئه‌و زمانه‌ پ‌ی‌دا بکات ئه‌ویش به‌وه‌ی که گۆرانی بۆ بل‌ن‌یت، یاری له‌گه‌ل بکه‌یت و چ‌یر‌و‌کی به‌سه‌ره‌اتی بۆ ب‌گ‌ز‌یر‌ته‌وه. که منداله‌که‌ گه‌رم‌تر بوو ئه‌وا پ‌ن‌که‌وه‌شت بخ‌و‌ن‌نه‌وه. ک‌ت‌ی‌بخ‌انه‌ پ‌ه‌ر‌ت‌و‌و‌کی هه‌یه‌ ب‌و مندال که به‌چه‌ندین زمانی جیاواز نووسراون.

هیچ شتیک جینی نه‌و ورده قسه‌کردنه‌هاوبه‌شه نا‌گ‌ر‌یت‌ه‌وه که تۆ له‌گه‌ل منداله‌که‌ت ده‌یه‌که‌یت

باشترین رینگا بۆ ئه‌وه‌ی منداله‌که‌ فیزی قسه‌کردن ب‌ی‌یت - به‌ب‌ی‌ر‌ه‌چا‌و‌کرد‌نی ئه‌وه‌ی که یه‌ک زمانه‌یان چه‌ند زمانیکه - هاوتا‌ه‌ه‌نگ‌یه‌ له‌گه‌ل تۆ‌دا‌یان له‌گه‌ل که‌س‌یک‌ێ تر‌دا. رادیو، ته‌له‌ف‌ز‌ی‌و‌ن و ف‌ی‌د‌ی‌و‌ش ورده ورده یارمه‌تیه‌که‌ ده‌بیت بۆ ئه‌وه‌ی زمانی منداله‌که‌ت گه‌شه بکات. به‌لام هیچ شتیک جینی نه‌و ورده قسه‌کردنه‌ نا‌گ‌ر‌یت‌ه‌وه که تۆ و منداله‌که‌ت به‌هاوبه‌شی ده‌یکه‌ن.

که‌ی پ‌ن‌و‌ی‌سته‌ پ‌یا‌و پ‌ه‌ی‌و‌ه‌ندی بکات به‌زانی

راسته‌که‌روه‌ی هه‌له‌ی و ته‌ق (LOGOPED)?

- ئه‌گه‌ر وات هه‌ست کرد گه‌شه‌کردنی زمانی منداله‌که‌ت له‌سه‌ر خ‌و‌تر ده‌روات و‌ه‌که‌له‌ منداله‌کانی ت‌رت‌یان مندالی تری هاوته‌مه‌نی ئه‌و که له‌هه‌مان بار و دوخ و ته‌مه‌ندان.

- ئه‌گه‌ر منداله‌که‌ت له‌شو‌ن‌ن‌یک دان‌را‌بو‌و که هه‌ر به‌ زمانی سویدی قسه‌ی تیا ب‌ک‌ر‌یت (وه‌که‌ پ‌له‌ی پ‌یش‌خ‌و‌ن‌د‌نگ‌ه‌، دا‌یه‌ن) ماوه‌ی 1,5 تا 2 س‌ا‌ل و له‌گه‌ل ئه‌و‌ش‌دا هه‌ر قسه‌ نه‌کات به‌ زمانی سویدی رۆژانه، که نابێ وای‌ب‌یت.

ئه‌و سا‌پ‌ه‌ی‌و‌ه‌ندی یه‌که به‌سه‌سته‌ری ب‌ن‌که‌ی چا‌و‌د‌یری نه‌خ‌و‌ش‌یه‌ی مندالان و یان به‌زانی راسته‌که‌روه‌ی هه‌له‌ی و ته‌ق/پ‌س‌پ‌و‌ری چا‌و‌د‌یری و راسته‌که‌روه‌ی ده‌نگ و قسه‌کردنه‌وه.

© Monica Westerlund, docent,
leg. logoped